

Σ.Λ. Σκαρτσής

Τα καλλιτεχνικά κινήματα, ξεκινημένα από μικρές ομάδες ανθρώπων σε κάποια πολιτιστικά κέντρα, έχουν ένα δικαιωμένο επαναστατικό και επιθετικό χαρακτήρα, ακούγονται ολότελα ανανεωτικά και διαδίδονται συνήθως γρήγορα σε κάποιους κύκλους. Το ίδιο έγινε και με τον υπερρεαλισμό τον περασμένο αιώνα. Ήταν ένα κίνημα γενναίο κι όλο φρεσκάδα, ήταν δικαιωμένο και ξεκινούσε μέσα μια γενικότερη πνευματική αντίδραση, που, γ.π., έδωσε στην επιστήμη την κβαντική φυσική, και οι πηγές του βρίσκονταν στα μυχιαίτατα της ανθρώπινης υπόστασης.

Όμως, όπως όλα τα πνευματικά κινήματα, και ο υπερρεαλισμός δεν εκόμιζε τίποτα πραγματικά νέο στη ζωή. Αυτό που έκανε ήταν να ανασυνθέτει, με γνήσιο βέβαιο τρόπο, στοιχεία παλιά της πολιτισμικής παράδοσης σε επίπεδο μιας λόγιας κουλτούρας, που ανέδιδε ένα άρωμα πνεύμα ανανέωσης. Η διάθεση για απόλυτη γλωσσική ελευθερία, γ.π. αυτήν που είναι δυνατή στην ποίηση, άφηνε στους υπερρεαλιστές, που ταύτιζαν την ορμή με την πραγματώση, την εντύπωση πως τους δίνει τη δυνατότητα έκφρασης του απολύτου. Και αυτή ήταν και είναι η γοητεία του υπερρεαλισμού κι εδώ στην Ελλάδα. Θυμηθείτε το “Amour amour” του Εμπεϊρικού και τη γεύση από την ποίηση του Σαχτούρη. Αλλά να θυμίσω και πως ένας υπερρεαλιστής ποιητής σαν τον Έκτορα Κακναβάτο απέδωσε υπερρεαλιστικά χαρακτηριστικά στο δημοτικό τραγούδι. Πώς να το κάνουμε, δεν είναι προνόμιο των κινήματων η εξασφάλιση του σημαντικού. Η ανθρώπινη ιστορία και κάθε προσωπική ανθρώπινη περίπτωση έχει όλες τις δυνατότητες δικές της. Αν λοιπόν παραμερίζουμε τις επιδερμικές εξωτερικές μιμήσεις των όποιων πρωτοτυπίας πρωτοποριών, εκείνο που μένει για τον ενεργό ποιητή από την επαφή του με τα επαναστατικά κινήματα είναι κάποια παιδεία, αλλά προπαντός η αίσθηση μιας ελευθερίας προς τις προσωπικές πηγές δημιουργίας, με έμφαση σε αυτό ή εκείνο το στοιχείο, είτε της εμπειρίας είτε της παιδείας.

Ο Κώστας Κρεμμύδας, ένας πνευματικός άνθρωπος δραστήριος και πολύπλευρος, μπορεί να τοποθετηθεί σ’ αυτήν τη δεύτερη χορεία των ανθρώπων που ονομάζουμε υπερρεαλιστές. Έχει κατορθώσει με τους φίλους του το έργο του «Μανδραγόρα», που δίνει έμφαση στον υπερρεαλισμό όποιας μορφής, κινείται προς κάθε κατεύθυνση ενημέρωσης και ουσιαστικής πολιτικής συμμετοχής και προπαντός έχει παραγάγει τέσσερα βιβλία ποίησης, ξεκινώντας το 1993. Κύριο χαρακτηριστικό της πνευματικής του προ-